

BACHELOROPPGAVE

Et innblikk i friluftslivsstudenters miljørelevante adferd,
sett i et naturfilosofisk perspektiv.

An insight into outdoor life students' environment relevant behavior,
seen in a natural philosophical perspective.

Ine Forsberg, kandidat nr. 209
Iris Harterink, kandidat nr. 308

Friluftsliv ID3-322
Avdeling for lærerutdanning og idrett, Sogndal
Veileder, Tom Lund
Innleveringsdato: 15.12.2021

Sammendrag

Formålet med denne bacheloroppgaven har vært å se på hvordan friluftslivsstudenter forholder seg til natur, og hvordan det påvirker miljørelevant adferd i deres friluftslivsutøvelse. Friluftsliv og miljøengasjement har ofte blitt forbundet med hverandre (Dannevig & Aall, 2018). Paradoksalt nok viser deg seg av friluftinteresserte er en av dem som forbruker naturen mest (Langen, 2018). Det er lite forskning på om paradokset er gjeldende for friluftslivsstudenter, fremtidens friluftslivsveiledere og guider, som har naturen som fremtidig arbeidsplass. I denne bacheloren har vi sett på friluftslivsstudenters holdninger til natur og miljø, og videre sett på miljørelevant adferd gjennom utstyrsforbruk og transportadferd. I prosessen for å forstå friluftslivsstudentenes holdninger, har vi undersøkt deres syn på tematikken i et naturfilosofisk perspektiv. Vi har brukt kvalitativ metode i form av fokusgruppeintervju.

Resultatet av undersøkelsen tyder på at informantene føler på naturtilknytning og har et ønske om å bevare naturen. Samtidig ser vi et tydelig paradoks gjennom friluftslivsstudentenes utstyrsforbruk og transportadferd i friluftslivsutøvelsen. Informantene viser til reflekterte tanker om hvordan holdningene i liten grad kommer til syne og er til dels motstridende til adferden i friluftsliv. Til tross for et tydelig paradoks, viser friluftslivsstudenter til noe miljørelevant adferd, og uttrykker ulike motiv for adferden. På den ene siden virket informanter antroposentrisk, der utstyrsforbruk og transportadferd i høyere grad blir styrt av økonomi og praktiske årsaker, enn miljørelevante adferd. På den andre siden ser vi at friluftslivstudentene har en dypere forståelse og bevissthet til naturen, og har miljørelevant adferd, med tanke med naturen, som viser til en bisentrisk tilnærming til friluftsliv.

Vi har i prosessen sett flere faktorer som kan skape og/eller hindre miljøbevisste holdninger og miljøbevisst adferd. Temaet er for omfattende til at vi har hatt mulighet å gå dypere inn på det. Dette kunne ha vært interessant å forske videre på.

Abstract

The purpose of this bachelor thesis has been to look at how outdoor education students relate to nature, and how it affects environmentally relevant behavior in their outdoor education activities. Outdoor education and environmental commitment have often been linked.

Paradoxically, it turns out that those interested in the outdoors are the ones who consume nature the most (Langen, 2018). There is little research on whether the paradox applies to outdoor education students, future outdoor instructors, and guides, who have nature as their future workplace. We have looked at outdoor education students' attitudes to nature and the environment, and further looked at environmentally relevant behavior through equipment consumption and transport behavior. In the process of understanding the attitudes of outdoor education students, we have examined their views on the topic in a natural philosophical perspective. We have used the qualitative research method, focus group interviews.

The results of the survey indicate that all the informants feel a connection to nature and have a desire to preserve nature. At the same time, we see a clear paradox when the outdoor education student's express behavior for equipment consumption and transport behavior in outdoor practice. The informants show reflected thoughts about how the attitudes are partly contradictory to the behavior in outdoor life. Despite a clear paradox, outdoor education students point to environmental awareness and/or environmentally relevant behavior. The informants express different motives for environmentally relevant behavior. On one hand, informants seemed anthropocentric, where equipment consumption and transport behavior are governed to a greater extent by economics and practical reasons, than environmentally relevant behavior. On the other hand, we see that the outdoor education students have a deeper understanding and awareness of nature, which points to a biocentric approach to outdoor life.

In the process, we have seen several factors that can create and/or hinder environmentally conscious attitudes and environmentally conscious behavior. It could have been interesting to do research further on these topics.

INNHALDSFORTEGNELSE

1.0 Innledning.....	1
<i>1.1 Bakgrunn for valg av tema.....</i>	<i>2</i>
<i>1.2 Problemstilling.....</i>	<i>2</i>
2.0 Teori	3
<i>2.1 Friluftsliv og miljøbegreper.....</i>	<i>3</i>
<i>2.2 Natur og natursyn.....</i>	<i>5</i>
<i>2.3 Friluftsliv – veien til miljøengasjement?.....</i>	<i>7</i>
3.0 Metode	9
<i>3.1 Valg av metode.....</i>	<i>9</i>
<i>3.2 Utvalg.....</i>	<i>10</i>
<i>3.3 Utforming av intervjuguide</i>	<i>11</i>
<i>3.4 Gjennomføring av fokusgruppeintervju</i>	<i>1</i>
<i>3.5 Analyse av data</i>	<i>1</i>
<i>3.6 Etske vurderinger</i>	<i>3</i>
<i>3.7 Begrensninger i studien</i>	<i>3</i>
4.0 Resultat og diskusjon.....	4
<i>4.1 Natursyn og naturtilknytning gjennom friluftsliv</i>	<i>4</i>
<i>4.2 Miljøbevissthet og miljørelevant adferd</i>	<i>7</i>
<i>4.3 Et synlig paradoks</i>	<i>11</i>
<i>4.4 Videre diskusjon</i>	<i>12</i>
5.0 Oppsummering og konklusjon	14
6.0 Litteraturliste	16
7.0 Vedlegg	19
<i>7.1 Informasjonsskriv.....</i>	<i>19</i>
<i>7.2 Samtykkeerklæring.....</i>	<i>22</i>
7.3 Intervjuguide	23
<i>7.4 Illustrasjoner</i>	<i>26</i>

1.0 INNLEDNING

At vi på kort tid, uanfektet, og med all verdens dokumentasjon, har kunnet ødelegge så mye natur, er ikke bare et tegn på fremmedgjøring, men direkte følge av den. Kanskje er den grunnleggende faktoren her verken psykologisk eller økonomisk, men filosofisk: For å bevare naturen (det som ennå er igjen), må vi betrakte og behandle den som noe annet enn middel for menneskelige formål (Vetlesen & Hessen, 2018, avsnitt 7).

Naturfilosofen Vetlesen og biologen Hessen tar opp problematikken rundt naturødeleggelse og foreslår at en endring i filosofi kan føre til erkjennelse og respekt for naturens verdi i seg selv, og dermed bevare den. Hverven (2018) mener at hovedårsaken til miljøproblemene vi nå står overfor ligger i natursynet vårt, og at det er på høy tid at mennesket forstår at naturen er grunnlaget for alt. Høyem (2008) påstår at det norske friluftslivet gjennom offentlige publikasjoner og friluftsfaglig litteratur, fra blant annet Arne Næss og Nils Faarlund, har fått en tillagt verdi som miljøvennlig. Naturopplevelser en får gjennom friluftslivet kan føre til naturtilknytning (Dannevig & Aall, 2018). Ifølge Leirhaug (2010) kan denne følelsesmessige tilknytningen til naturen gjøre at man endrer livsførselen med glede. Miljøpsykologisk forskning viser også at naturtilknytning henger sammen med naturvennlig adferd og en bærekraftig livsstil (Nisbet et al., 2009).

Samtidig viser forskning det motsatte. Høyem (2005) har i sin hovedfagsoppgave konkludert med at det er liten sammenheng mellom utøvelse av friluftsliv og miljøbevisst adferd hos “vanlige” friluftslivsutøvere. Vestlandsforskning (Aall et al., 2007) har sett på miljøbelastningene for norsk fritidsforbruk, og konkludert med at tradisjonelt friluftsliv er den tredje verste aktiviteten du kan holde på med for å ta vare på klimaet. Ifølge Aall et al. (2007) er hovedårsakene til friluftslivets miljøbelastning at vi stadig reiser mer, vi bruker stadig flere “ting” i utøvelse av friluftsliv, og det norske idealet for friluftsliv har endret seg fra “materielt enkelt” til “praktisk enkelt”. Dannevig & Aall (2018) hevder at en av årsakene til dette handler om utfordringene med å se direkte kobling når det gjelder holdninger og hvilke konsekvenser adferden kan få for miljø og klima. Dermed er det interessant å se på deler ved friluftslivets miljøpåvirkning som ikke er like synlig på naturen, som utslippene ved utstøpsproduksjon og transport.

1.1 BAKGRUNN FOR VALG AV TEMA

Det er flere grunner til valg av tema for denne oppgaven. Disse handler oppsummert om kunnskap og erfaringer fra friluftslivsstudiet og egen friluftslivsutøvelse, samt interesse og engasjement for naturen og miljøvern.

Vi er to jenter som studerer friluftsliv på Høgskolen på Vestlandet i Sogndal. Gjennom utdanningen og på fritiden har vi tilbragt mye tid i naturen både på tur i skog, på høyfjellet og bre, i tillegg til havpadling, skikjøring og klatring. Naturopplevelsene har ført til interesse for en rekke ulike og nye friluftslivsaktiviteter, som krever spesialisert utstyr og transport til områdene for utøvelse. Vi har lagt merke til hyppigere reising og utstyrskjøp de siste årene. Samtidig har økt friluftslivsutøvelse og opphold i naturen gitt oss en følelsesmessig sterkere tilknytning til naturen, og et ønske om å ta vare på den. Gjennom studiet har vi tilegnet oss mer kunnskap om naturfilosofi, friluftslivets utvikling og dens påvirkning på natur og miljø. Alt dette, i kombinasjon med et ønske om å minske eget klimaavtrykk, har skapt en økt bevissthet og gjort oss mer observante på det store utstyrsforbruket og transportvanene vi og andre friluftslivsutøvere har. Disse motsetningene har gjort at vi har ønsket å gå dypere inn i tematikken. Vi har valgt å undersøke friluftslivsstudenter som oss selv, grunnet dens viktige rolle som som fremtidig guide, lærer, veileder eller leder for en gruppe i natur. Hvilken holdninger til natur og atferd vi viser gjennom naturmøtet til vil i følge Høyem (2005) kunne påvirke hvordan deltakerne opplever naturen og hva de mener er riktig bruk av den.

1.2 PROBLEMSTILLING

Basert på egne erfaringer med friluftslivsutøvelsens fokus på forbruk og transport, friluftslivets store miljøbelastning og hvordan dette er motstridende mot friluftslivets tillagte verdi som miljøvennlig, har vi utformet følgende problemstilling:

Hvordan forholder friluftslivsstudenter seg til natur og hvordan påvirker det miljørelevant adferd i deres friluftslivsutøvelse?

Definisjon av/begrepsavklaring rundt natur og miljørelevant adferd finnes i teoridelen.

Friluftslivsstudenter blir her forstått som studenter som tar en friluftslivutdanning på høyskolenivå ved en utdanningsinstitusjon i Norge.

Friluftslivsutøvelse blir i problemstillingen betegnet som utstyrsforbruk og transportadferd

Vi har brukt kvalitativt fokusgruppeintervju til å undersøke friluftslivsstudenters forhold til natur og hvorvidt de har en miljørelevant atferd. Ved å analysere intervjuene gjennom et naturfilosofisk perspektiv ønsker vi å belyse en forståelse for hvordan natursyn kan påvirke studentenes atferd i friluftsutøvelsen knyttet til miljøproblemene vi står ovenfor.

2.0 TEORI

I dette kapittelet gjør vi rede for oppgavens teoretiske bakgrunn. Teorien vil videre bli koblet opp mot diskusjon av resultatet. Først definerer og forklarer vi vår tolkning av relevante begreper som friluftsliv, miljøvennlig friluftsliv og miljøbevissthet og miljørelevant adferd. Disse begrepene kan være utfordrende å definere og skille fra hverandre, og vi ønsker dermed å tydeliggjøre vår forståelse og bruk av de. Deretter går vi inn i på en filosofisk tilnærming til natursyn, der vi presenterer et antroposentrisk og biosentrisk perspektiv, for å forstå underliggende årsaker til holdninger og adferd i friluftslivsutøvelse. Avslutningsvis ønsker vi å se på miljøbevissthet og miljørelevant adferd i sammenheng med friluftslivsutøvelse.

2.1 FRILUFTSLIV OG MILJØBEGREPER

Friluftsliv som begrep og fenomen er ikke tidløst og brukes innenfor mange områder som gjør at betydningen varierer. Det er derfor vanskelig å forklare og definere friluftsliv på en enkel og tydelig måte (Mytting & Bischoff, 2018). Noen definisjoner har vært deskriptive, mens andre normative som i større grad beskriver friluftslivets verdier (Vorkinn et al. (2000). Med formål om å jobbe målrettet mot nasjonale mål innenfor friluftsliv, har Klima- og Miljødepartementet i Meld. St 18 (2015-2016, s. 10) lagt til grunn en definisjon av begrepet friluftsliv: "Opphold og fysisk aktivitet i friluft i fritiden med sikte på miljøforandring og naturopplevelse". Friluftsliv er en viktig del av den norske nasjonale identiteten og kulturarven, og i Meld. St 18 (2015-2016, s. 78) beskrives "Friluftsliv for alle" som et mål. I følge undersøkelser gjort av Dervo et al. (2014) utøvde rundt 90 prosent av den norske befolkningen friluftsliv i en eller annen form uavhengig av omfang i 2011. Bischoff og Gurholt (2021, kapittel 3) har kritisert at det blir beskrevet at nordmenn er svært aktive friluftslivsutøvere basert på deltagelse «en eller flere ganger de siste 12 månedene» og stiller spørsmålsteget om ved friluftslivets posisjon i Norge.

Klima- og miljøverndepartementet hevder at: "et aktivt friluftsliv vil kunne gi den enkelte et forhold til naturen, som igjen kan medføre økt vilje til å foreta miljøvennlige valg" (Meld. St 18 (2015-2016), s. 10). Et av formålene med friluftsliv beskrevet i Friluftsloven (1996) er at

det skal være en miljøvennlig fritidsaktivitet. Tanken ble allerede aktuell for friluftslivet i 1970-årene i takt med konsekvensene av samfunnets befolkningsøkning og utvikling av industri som påvirket naturen (Mytting & bischoff, 2018). Begrepet miljøvennlig friluftsliv blir brukt i offentlige dokumenter, men begrepets innhold er i liten grad beskrevet. Høyem (2008) mener det er en manglende forståelse for hva miljøvennlig friluftsliv er, både i norsk offentlig forvaltning og blant friluftsutøvere. Behovet for å definere miljøvennlig friluftsliv forsterkes, grunnet en utbredt tro om at friluftsliv er miljøvennlig i seg selv. Troen om at friluftsliv er miljøvennlig i seg selv kan gjøre at både friluftsutøvere og folk som arbeider med friluftsliv i liten grad reflekterer over hva miljøvennlig friluftsliv innebærer. Manglende refleksjoner om hva miljøvennlig friluftsliv innebærer kan begrense forståelsen for at friluftslivet utgjør en miljøbelastning (Høyem, 2008). Vi bruker begrepet videre i teksten, med en bevissthet på at betydningen fort kan mistolkes.

Miljøbevissthet har også blitt beskrevet som et utfordrende begrep å definere. Høyem (2005, s. 39) har tolket Giffords (1997) definisjon av miljøbevissthet eller miljøbevisste holdninger (environmental attitudes): "Det innebærer at individet er opptatt av naturmiljøet og hvordan dette kan ivaretas, vernes og forstås". Vi vil videre i denne oppgaven støtte oss til denne definisjonen av miljøbevissthet. Vi tolker miljøbevissthet som tanker og holdninger til miljø og miljøbevissthet trenger derfor ikke nødvendigvis å reflekteres gjennom adferd. Begrepet miljørelevant adferd bruker vi i oppgaven når vi snakker om handlinger på individnivå. Vi ønsker å skille begrepene miljøbevissthet og miljørelevant adferd, for å separere informantenes holdninger- og adferd til miljø og natur i friluftsliv.

Høyem (2005) beskriver miljørelevant adferd gjennom fire kategorier: miljøvennlig forbruk, miljøengasjement, avfallsreducerende adferd og miljøvennlig transportadferd. Miljøvennlig forbruk handler om at friluftslivsutøvelsen skal stille lite krav til personlig utstyr og heller vektlegge kunnskap, evner og fysisk aktivitet. I tillegg innebærer det fokus på bruk av holdbart utstyr og gjenbruk. Utøvelsen skal heller ikke føre til unødig forstyrrelse på naturen. Gjennom miljøengasjement skal utøveren vise omsorg for naturen ved utøvelse og gå foran som en rollemodell for andre. Utøveren vil forsøke å påvirke andre til miljørelevant adferd ved å søke informasjon om miljøvern og vise samfunnsengasjement. Avfallsreducerende adferd går ut på at friluftslivsutøvelsen skal føre til avgrenset omfang av forsøpling og forurensing, samt føre til minst mulig bruk av ressurser. Dette gjelder også bruk av utstyr som har lite ressurskrevende produksjon og gir lite avfall. Miljøvennlig transportadferd innebærer

at utøveren tar miljøhensyn ved transport til og fra området der en driver med friluftsliv, som å begrense bilbruk, benytte seg av kollektivtransport og velge nærområder som minsker avstand og behov for transport (Høyem, 2005). Kategoriene avgrensner, og gjør det mulig å skille mellom et miljøvennlig friluftsliv og et friluftsliv som ikke er miljøvennlig. Vi velger å støtte oss til Høyem sin forståelse av miljørelevant adferd, og bruker begrepet videre i oppgaven.

2.2 NATUR OG NATURSYN

“Natur” kan forstås på ulike måter og Hessen (2008) gir uttrykk for at det ikke finnes en entydig definisjon. Tellnes (2003, s. 65) definerer natur som: “Natur er i sin videste forstand en del av virkeligheten som i liten grad er bearbeidet av mennesket, men hovedsakelig er blitt til ved geologisk og organisk utvikling”. Ifølge Hessen (2008, s. 19) er det vanlig å definere natur som noe annet enn kultur, men problematiserer dette fordi mennesket også er en del av naturen: “I utgangspunktet er alt natur”. Det beskrives også at hvordan den enkeltes opplevelse av naturbegrepet er viktig for hvordan en forstår den (Hessen, 2008). I oppgaven tar vi utgangspunkt i Tellnes (2003) sin definisjon der “natur” med mer eller mindre innslag av kultur. Vi legger likevel opp til at informanternes forståelse av begrepet kan variere. At den subjektive opplevelsen av naturen kan påvirke hvordan vi forstår den som beskrevet av Hessen (2008) kan sees i sammenheng med naturfilosofi. Tordsson (2010) beskriver hvordan man forholder seg eller tolker natur kan henge sammen med vårt natursyn. Som tidligere nevnt, tar filosofen Vetlesen og biologen Hessen opp problematikken rundt naturødeleggelse og foreslår at en endring i filosofi kan føre til erkjennelse og respekt for naturens verdi i seg selv, og dermed bevare den. Hverven (2018) mener at hovedårsaken til miljøproblemer vi nå står overfor ligger i natursynet vårt. Han skiller mellom et antroposentrisk natursyn og et biosentrisk natursyn.

Dagens vestlige samfunn styres av et antroposentrisk natursyn, og setter mennesket i sentrum (Hverven, 2018). Et antroposentrisk natursyn ser på naturen med instrumentell verdi og betrakter natur, planter og dyr, kun verdifull som midler for mennesker. Ifølge (Hverven, 2018) er tanken om at naturen er til for mennesket ikke ny, men vår tid skiller seg fra tidligere tidsepoker. En slik tankegang i samfunnet har ført til store menneskeskapte forandringer. Ny teknologi har gjort oss i stand til å utnytte naturen mer effektivt, og utviklingen i dag med økende levealder, befolkningsvekst og et samfunn som søker materiell tilfredsstillelse (langt over grunnleggende behov), har ført til store økologiske problemer. Naturen tappes fortere

enn den klarer å bygge seg selv opp igjen (Hverven, 2018). Vetlesen og Hessen (2018) omtaler det som “et dødelig natursyn”.

Et biosentrisk eller natursenteret natursyn, setter livet i sentrum og ser naturens egenverdi. Perspektivet betrakter mennesket som del av naturen og de ulike artene tillegges lik verdi uavhengig av deres verdi for mennesker (NOU, 2004, s. 28). Et biosentrisk natursyn kan ifølge Hverven (2018) forstås som at “alle levende organismer har en egenverdi, altså at enhver levende organisme har egenverdi i seg selv”. Samtidig har også alle større helheter, som arter, økosystemer eller biosfæren egenverdi. Altså alle levende organismer og livløse systemer er verdifulle (Hverven, 2018). Med et biosentrisk natursyn ser man naturen som en venn, der man ønsker godt for sine venners egen skyld. En kan ha nytte av hverandre, men det er ikke på grunn av nytten at man ønsker det gode for sin venn (Hverven, 2018).

Naturfilosofen Arne Næss var en forkjemper for et slikt helhetlig syn på naturen som bidrag mot miljøengasjement i Norge gjennom utvikling av økofilosofi og økosofi (Dannevig & Aall, 2018).

Ifølge Høyem (2005) kan begge perspektivene, antroposentrisk og biosentrisk natursyn, vise til miljøbevissthet og interesse for å støtte miljø saker, men motivene for dette er svært ulike. Det antroposentriske perspektivet verdsetter naturen for nytteverdien den har for menneskene. Antroposentriske støtter bevaring grunnet menneskelig komfort, livskvalitet og helse kan være avhengig av bevaring av naturressurser og et sunt økosystem. For eksempel kan luftforurensning føre til pustevansker og helseproblemer og ødeleggelse av regnskogene kan utelukke muligheten for å utvikle nye medisiner som kan redde menneskeliv. På den andre siden, med et biosentrisk perspektiv verdsettes naturen for sin egen del, og ser dens egenverdi. Med et biosentrisk perspektiv støttes miljøspørsmål fordi en ser på naturen som verdt å bevare uavhengig av de økonomiske eller livsstilsmessige konsekvensene av bevaring. For biosentriske blir egenverdien gjenspeilet i deres opplevelser i naturen og følelser om naturlige omgivelser Thompson & Barton (1994) i Høyem (2005). Høyem (2005) refererer til forskere (eks. Dunlap og Van Lier 1978, Thompson og Barton, 1994) som hevder at mennesker med et økologisk verdensbilde og som er biosentrisk motivert, engasjerer seg lettere i miljørelevant adferd enn hva antroposentrisk orienterte mennesker gjør. Vi vil bruke naturfilosofi som bakgrunn for å forstå, og gi vår beskrivelse av hva informantene forteller om holdninger til utstyrsforbruk og transportadferd.

2.3 FRILUFTSLIV – VEIEN TIL MILJØENGASJEMENT?

I følge Meld. St. 18 (2015-2016) er natur og naturopplevelse en av friluftslivets kjerneverdier. Hvilket forhold man har til natur og hvordan man tolker naturopphold, kan påvirke natursyn (Tordsson, 2010). Dannevig og Aall (2018) beskriver at naturopplevelser gjennom friluftsliv kan føre til naturtilknytning, som kan forstås som en relasjon til, eller en følelse av samhörighet med naturen. To metaanalyser fra 2019 viste at det i flere studier var sammenheng mellom grad av naturtilknytning og miljøvennlige holdninger og handlinger (Mackay & Schmitt, 2019; Whitburn et al., 2019). Tordsson (2005) hevder at naturmøtet kan føre til en forståelse av naturen “i seg selv” i motsetning til naturen som en målbar ressurs. Nils Faarlund (Leirhaug, 2010) ser opphold i naturen og friluftslivutøvelse som veien til et mer miljøvennlig samfunn. Gjennom friluftsliv får man kjennskap til og kunnskap om naturen. Det skaper en følelsesmessig tilknytning til naturen, og gjør at man endrer livsførselen med glede.

I følge Kaplan (2000) begrenser engasjement for naturen seg i hovedsak til naturområdene folk har et forhold til, og fører i større grad til handling om naturområdet i nærheten eller som man vil benytte seg av blir truet. En slik holdning og fenomen kalles på engelsk for “NIMBY” syndromet og står for “not in my backyard”, ikke i min bakgård. Det er ifølge Dannevig og Aall (2018) et grunnleggende trekk ved det moderne samfunnet at de miljøproblemene og risikoene vi skaper ved våre handlinger er ukjente for oss og dermed utenfor vår erfaring. Dette støttes av Stoknes (2017) som sier at fremstillingen av global oppvarming ikke er nok til å endre folks handlinger fordi det ikke skaper en følelse av aktualitet eller hast for den enkelte. Tordsson (2005) påpeker at hvis plikt eller uro for katastrofer er drivkraften bak engasjement, har mennesket behov for å se at vern av naturen ikke er en motsetning til våre interesser.

Dannevig og Aall (2018) hevder at dagens samfunn har fjernet seg fra naturen, og at distanseringen en av årsakene til naturødeleggelser, tap av biologisk mangfold og global oppvarming. Tordsson (2005) mener samfunnsutviklingen har ført til dagens “dominerende kjølige teknisk- naturvitenskapelige” syn på naturen. Friluftsliv er ifølge Tordsson (2010) et kulturelt fenomen som forandrer seg i takt med samfunnet. Dagens friluftsliv er preget av den teknologiske utviklingen og har gjort friluftslivet mer spesialisert og differensiert (Meld. st. 18, (2015-2016)). Forbrukersamfunnet der vekst, økonomi og forbruk står i sentrum, har

påvirket friluftslivet i en retning der det i større grad er preget av privat forbruk. Som beskrevet av Hverven (2018) søker mange materiell tilfredsstillelse langt utover grunnleggende behov. Friluftslivet er en del av mange menneskers personlige identitet der livsstilen henger sammen med selvrealisering (Meld. st. 18, (2015-2016); Tordsson, 2010). Utviklingen har ført til en "sportifisering" av friluftslivet, der naturen har blitt en arena for spenning, fysisk utfoldelse og mestring gjennom bratt skikjøring, elvepadling og liknende aktiviteter. Vi ønsker å gjøre mer, oppleve mer, reise mer og dermed øker forbruket.

Vestlandsforskning (Aall et al., 2007) har sett på miljøbelastningene for norsk fritidsforbruk, og konkludert med at tradisjonelt friluftsliv er den tredje verste aktiviteten du kan holde på med for å ta vare på klimaet, etter feriereiser og besøk til venner og familie. Ifølge Aall et al. (2007) er hovedårsakene at vi reiser stadig mer, vi bruker stadig flere "ting" i utøving av friluftsliv, og det norske idealet for friluftsliv har endret seg fra "materielt enkelt" til "praktisk enkelt". Friluftsparadokset er et nytt fenomen og går ut på at "Jo mer vi bruker naturen, desto mer ødelegger vi den. Vi som er glade i naturen er også de som forbruker den mest" Langen (2018). Paradokset belyser at friluftsliv alene ikke er nok til å endre grunnleggende kulturelle preferanser og verdisyn, men må settes i sammenheng med naturtilknytning (Dannevig & Aall, 2018).

3.0 METODE

I dette kapittelet gjør vi rede for gjennomføring av undersøkelse og oppgaveskriving, samt begrunner vi det metodiske valget for bacheloroppgaven. Først redegjør vi for vurderinger rundt valg av metode og utvalg. Videre presenterer vi hvordan vi utarbeidet intervjuguiden og gjennomførte intervjuet. Deretter blir analysearbeidet presentert før vi går inn på vår for forståelse og etiske vurderinger knyttet til prosjektet. Til slutt blir studiens begrensninger belyst. Underveis i metodekapittelet vil reliabilitet og validitet redegjøres for gjennom spesifikke beskrivelser av fremgangsmåten gjennom prosessen.

3.1 VALG AV METODE

Temaet i oppgaven og problemstillingen påvirket hvilken metode vi valgte for å skaffe data (Thagaard, 2011). Gjennom prosjektet ønsket vi å få et innblikk i erfaringer, opplevelser og følelser, noe som kvalitativ forskningsmetode er egnet for å kunne belyse (Dalland, 2017). Gjennom den kvalitative metoden kunne vi gå i dybden av, og se på betydningen av det som undersøkes ved å komme nært på feltet i datainnsamlingen (Thagaard, 2011). Det finnes ulike måter å innhente kvalitativ data på. Vi har valgt å benytte oss av fokusgruppeintervju som metode, som utdypes i neste avsnitt.

I oppgaven vår er vi på jakt etter friluftsstudenters holdninger til utstyrsforbruk og transportadferd. Vi er ute etter gode gruppesamtaler og diskusjoner rundt tema, samt ønsker vi å gå i dybden på intervjupersonenes refleksjoner rundt egen friluftsutøvelse. Dette vil fokusgruppeintervju som metode kunne gi oss ifølge Halkier (2010). Vi valgte denne formen for intervju grunnet flere årsaker. En av dem er muligheten for diskusjon mellom intervjupersonene som vil gi data om gruppens felles tanker rundt, og fortolkninger av temaet (Halkier, 2010). I tillegg kan man ifølge Kvale & Brinkmann (2017) få frem og gå i dybden på forskjellige refleksjoner og synspunkter som den enkelte ikke hadde tenkt på om det ikke ble nevnt i gruppen. Fokusgruppeintervju oppfattes som mindre påtrengende, sammenlignet med andre kvalitative metoder og kan skape en følelse av trygghet, grunnet intervjupersonen ikke er i mindretall og at spørsmålene stilles til gruppen som helhet (Thagaard, 2013). Med et avslappet intervju og en følelse av trygghet, håper vi å skape samtaler der intervjuobjektene tør å si hva de mener, fremfor å søke "det riktige svaret". En annen fordel med valget av fokusgruppeintervju var at vi kunne hente inn data gjennom intervju med mange informanter,

uten at det tar mer tid. Derfor kan fokusgruppeintervju i følge Thagaard (2011) gi både dybde og bredde. I forkant av intervjuet gjennomførte vi et pilotintervju, som ifølge (Wibeck, 2010) gir gode erfaringer med intervjusituasjonen, og kan styrke intervjuguiden og gjennomføring av intervjuet.

3. 2 UTVALG

I kvalitative metoder er utvalget små som gjør at det må bestå av personer med viktige karakteristika i forhold til problemstillingen (Halkier, 2010). Problemstillingen vår spør spesifikt om friluftslivsstudenters perspektiv, og vi har dermed valgt friluftslivsstudenter som våre forskningsobjekter. Vi anser gruppen som relevant for å besvare vår problemstilling og at valg av informanter kan bidra til å heve forskningens validitet (Dalland, 2017).

Vi ønsket å oppnå intimitet og forståelse mellom informantene, slik at de følte seg komfortabel og villig til å dele meningene med oss og hverandre (Wibeck, 2011). Vi valgte informanter med relativ lik bakgrunns-kompetanse og erfaring i friluftsliv (gjennom friluftsstudiet), for å få homogenitet i gruppen. Vi kunne ha brukt utvalget “friluftslivsinteresserte”, men vurderte at dette ville gitt for stor variasjon av i gruppen, fordi “friluftsliv” er vanskelig å definere som tidligere beskrevet. Samtidig ønsker vi å få ulike tilnærminger til emne, og vi hadde derfor ingen andre krav til utvalget, enn at de måtte være friluftslivsstudenter. På denne måten ønsket vi å få fokusgrupper som verken var altfor homogene (da risikerer man konflikter, eller at noen forståelser ikke kommer til uttrykk), eller altfor heterogen (da risikerer man at det blir for mye sosial utveksling) Er det ikke motsatt?? (Halkier, 2010). Vi anså demografi og hvor langt studentene har kommet i studieløpet som irrelevant for oppgaven.

Det er en pågående debatt i metodelitteraturen om fokusgruppen skal bestå av folk som kjenner hverandre eller ikke (Halkier, 2010). Halkier argumenterer for fordelene med at deltakerne kjenner hverandre, ved at informantene lettere tør å delta i samtale, og at de kan utdype hverandres perspektiver på grunn av felles erfaringer og opplevelser. Halkier (2010) argumenterer samtidig for at det kan være fordelaktig at fokusgruppen ikke kjenner hverandre fra før. Det kan få frem flere perspektiver fordi informantene ikke trenger å stå til ansvar for sine uttalelser etter intervjuet. Grunnet praktiske og tidsmessige årsaker, valgte vi informanter fra samme utdanningsinstitusjon. Det var dermed uunngåelig å ha grupper hvor mange av deltakerne kjente til hverandre fra før. I gruppeintervjuet ønsker vi at informantene skal tørre

å si egne meninger, samt kunne utdype hverandres meninger. Vi ser ikke en svakhet i at deltakerne kjenner hverandre fra før.

Utvalget ble rekruttert gjennom informasjon om prosjektet og invitasjon til å delta på felles plattformer for de ulike trinnene. De ble oppfordret til å selv ta kontakt med oss ved interesse for tema og ønsket å delta. Utvalget ble da det Larsen (2017) kaller for selvseleksjon som er en form for ikke-sannsynlighetsutvelgelse. Intervjupersonene fikk tildelt informasjonsskriv, samtykkeskjema, stikkord rundt tematikken, samt to illustrasjoner slik at de kunne forberede seg'.

Det anbefalte antallet i et fokusgruppeintervju varierer i forskningslitteraturen mellom fire og tolv personer. Mange argumenterer imidlertid for at gruppen ikke skal være for stor. Vi støttet oss til Wibeck (2011) som mener det er ideelt å velge mellom fire til seks deltakere per intervju. Utvalget består totalt av åtte deltakere som resulterte i to intervjuer med fire personer i hver. Basert på gjennomføringen av pilotintervjuet der vi var seks deltakere, ønsket vi å redusere antallet slik at hvert individ fikk mulighet til å uttrykke meninger og erfaringer, stille spørsmål og å delta i diskusjonen i større grad. Dette støttes av Wibeck (2011) som hevder at en liten gruppe gir følelse av innflytelse, tilhørighet og personlig engasjement til temaene.

Når fokusgruppene er den eneste kilden til data er det ifølge Halkier (2010) viktig at vi gjennomfører "nok" intervjuer for å oppnå "teoretisk metthet". Hvis ikke kan det være vanskelig å se mønster og tendenser (Wibeck, 2011). Fordi det er omfattende å analysere kvalitativ data ordentlig, ønsket vi å ikke produsere for mye materiale slik at fortolkningene ble overfladiske (Halkier, 2010). Grunnet oppgavens tidsperspektiv og ressurstilgang valgte vi å gjennomføre to fokusgruppeintervjuer.

3.3 UTFORMING AV INTERVJUGUIDE

Det finnes ulike måter å utforme kvalitative intervjuer på (Larsen, 2017). I vår oppgave valgte vi å lage en semistrukturert intervjuguide fordi vi ønsket å gi mulighet for en åpen samtale med fokus på diskusjoner og refleksjon underveis som et slikt intervju åpner for. Temaene var fastsatt på forhånd og spørsmålene til dels ferdig formulert, men rekkefølgen var mulig å justere på underveis ut ifra intervjupersonenes svar. Fordelen med fleksibiliteten der diskusjonen kan gå sin gang som semistrukturert intervju gir, er at intervjuet kan gå inn på nye aktuelle tema og få frem viktige utdypende svar og fortolkninger gjennom

oppfølgingsspørsmål (Wibeck, 2010). At intervjuguiden er semistrukturert passer bra med fokusgruppeintervjuets kjennetegn om en ikke-styrende intervjustil som vil kunne skape en avslappet samtale (Wibeck, 2010).

Basert på prinsippet om validitet ønsket vi at svarene vi fikk skulle besvare problemstillingen vi hadde som hensikt å undersøke. Derfor ble spørsmålene i intervjuguiden basert på aktuell teori og tidligere forskning (Dalland 2017). I tillegg sendte vi informasjon om tema og relevante stikkord på forhånd, samt introduserte tema og åpnet for spørsmål i starten av intervjuet. Dette kan være nyttig for at deltakerne forstår temaet som skal diskuteres og dermed svare i henhold til det (Krumsvik, 2014). Når vi utformet intervjuguiden ønsket vi å stille spørsmål som inviterte intervjupersonene til å reflektere over temaene og gi fylldige svar som Thagaard (2011) mener er hensiktsmessig. Dette i motsetning til ja eller nei svar som ikke gir innsikt i deres holdninger og meninger (Wibeck, 2011). For å skape ytterligere refleksjoner benyttet vi oss av to illustrasjoner som vi skrev ut på A4 ark og ble vist i sammenheng med spørsmål underveis (se vedlegg nr 4). I tillegg leste vi opp og presenterte et sitat fra et ark som intervjupersonene kunne diskutere rundt. Til slutt ble det spurt om de hadde noe å tilføye eller andre oppsummerende tanker.

I forkant av intervjuet gjennomførte vi et pilotintervju. Pilotintervjuet ga oss erfaringer med intervjusituasjonen, muligheten for å gjøre korreksjoner av intervjuguiden og gjennomføring av intervjuet (Wibeck, 2010). Pilotintervjuet ble gjennomført med utvalgte personer fra friluftslivsstudiet, slik at situasjonen og diskusjonene ble mest mulig reell. I pilotintervjuet ble vi mer oppmerksomme på hvilke informasjon vi ville ha fra informantene. I etterkant diskuterte vi alle spørsmålene og korrigerer intervjuguiden deretter. Spørsmålene i intervjuguiden var i utgangspunktet veldig åpne og ble tolket i mange ulike retninger som gjorde at materialet ofte ikke svarte på problemstillingen vår. Derfor endret vi spissingen av noen av spørsmålene for å få de mer rettet mot problemstillingen. Etter vurdering av datamaterialet fra pilotintervjuet, og grunnet store forandringer i intervjuguiden, valgte vi å ikke inkludere pilotintervjuet i bacheloroppgaven.

3.4 GJENNOMFØRING AV FOKUSGRUPPEINTERVJU

På forhånd gjennomførte vi et pilotintervju med en gruppe på seks personer som tilsvarte det aktuelle utvalget (Wibeck, 2011). Alle intervjuene ble ledet av den samme moderatoren fordi dette ville gi prosjektet økt reliabilitet (Wibeck, 2011). Moderatoren stilte spørsmålene, regulerte og styrte samtalen i riktig retning. Den andre opptrådte som en assistent som stod for lydopptak, observerte og noterte underveis (Kvale & Brinkmann, 2017). Fordi moderator hadde lite erfaring med ikke-styrende intervjustil der det er viktig å regulere og styre samtalen i riktig retning, valgte vi at assistenten også kunne stille oppfølgingsspørsmål underveis der det ble ansett som aktuelt.

Intervjuene foregikk i grupperom på den aktuelle undervisningsinstitusjonen fordi det skulle være enkelt for studentene å delta for på tidspunkt som passet inn i timeplanen deres. Vi valgte også grupperom fordi det er gjenkjennelig for deltakerne, noe som kan påvirke samhandlingen og kanskje gjøre intervjusituasjonen mer avslappet (Halkier, 2010, s. 42).

En utfordring ved fokusgruppeintervju og gyldighet er at de sosiale føringene kan føre til at intervjupersonene ikke sier hva de tenker eller overdriver (Wibeck, 2010). Som det kommer frem i intervjuguiden informerte vi om og oppfordret til at intervjupersonene kunne uttrykke egne meninger som skapte trygge rammer. Wibeck (2011) beskriver at det er viktig å legge til rette for at intervjupersonene føler seg avslappet. Vi startet begge intervjuene som en uformell samtale om løst og fast som også kan ha bidratt til dette. Gjennom intervjuet var dette også et fokus i spørsmålsstillingen og tilbakemeldingene slik at alle synspunkter kunne bli tatt åpent i mot.

3.5 ANALYSE AV DATA

Vi valgte å bruke Wibeck (2011) sin metode for transkribering, som ligner mest på det som omtales som nivå 2. Her ble alt intervjupersonene sa skrevet ned. Samtidig ønsker vi å ha med merkbare detaljer, som latter, pauser og overlappende samtaler. Vi valgte å være nøye med transkriberingen for å unngå mistolkning av utsagn eller å miste noe viktig i diskusjonene. Ifølge Wibeck (2011) er metodene for analyse i stadig utvikling, og det er ingen spesifikk analysemetode som absolutt må brukes. Vi brukte deler av Dalland (2017) sin framgangsmåte for analysering. Vi begynte analysefasen med å markere utsagnene i datamaterialet. Deretter kategoriserte vi utsagnene inn i ulike hovedemner, og la svarene inn i en tabell. Slik ble

datamaterialet komprimert og systematisert, og det var lettere å ha oversikt over gjennomgående meninger og holdninger til intervjuobjektene (Dalland, 2017). Vi ønsket å skille intervjupersonene, og brukte derfor tallkoder. Det første tallet står for hvilket intertervju deltakeren er med på, og det andre tallet, står for hvem som snakket. Vi diskuterte og samarbeidet om analyseprosessen for å få et bredere spekter av perspektiver, som i følge Wibeck (2011) kan være med på å styrke reliabiliteten. I tillegg fikk vi gjennom samtaler med vår veileder åpnet opp for ytterligere perspektiver.

Vi kategoriserte materialet for å få en bedre oversikt over transkripsjonene, sammenligne og innhente datamateriale for videre diskusjon (Kvale & Brinkmann, 2017). Kategoriene ble utformet med utgangspunkt i teori vi hadde satt oss inn i, observasjoner, gjennomførte fokusgruppeintervju og transkribering. Vi kom frem til følgende kategorier: naturtilknytning, miljøbevissthet, miljørelevant adferd, friluftsparadokset og refleksjoner over egen adferd. Vi kategoriserte innholdet i de transkriberte fokusgruppeintervjuene ved hjelp av fargelegging. Vi kategoriserte hver for oss, før vi diskuterte kategoriseringen i etterkant. Videre kopierte vi utsagnene inn i kategoriene i analysen og skrev vår tolkning av dem. Ut fra tolkningen av utsagnene, kondenserte vi materialet i underkategorier eller koder. I kategori “miljøbevissthet” brukte vi for eksempel kodene “not in my back yard”, “natursyn” og “forhold til natur”. Kodene ble brukt på tvers av de opprinnelige kategoriene, for å få forskjellig innsikt i materialet. I tolkningsarbeidet valgte vi å inkludere de sitatene vi mente var mest relevant for diskusjonen, selv om de kan virke utydelig. Vi valgte å tilpasse sitatene, ved å fjerne opptil seks småord eller betenkings ord, så lenge det ikke endret innholdet i sitatet.

Ifølge Dalland (2007) er analyse av data i kvalitativ metode en dynamisk prosess, som begynner fra første møte med intervjuobjektene, til siste punktum er satt på arket. Vi hadde allerede kunnskap og en interesse for fagfeltet, før vi valgte emne. Dette førte automatisk til at vi hadde en mening om fenomenet før vi undersøkte det, også kalt forforståelse. Det er viktig at vi er klar over hvordan vår relasjon til intervjupersonene påvirker dataene vi innhentet og hvordan vår forforståelse av temaet og intervjupersonene påvirker vår tolkning av data (Kvale og Brinkmann, 2009). Vi som friluftslivsstudenter er kjent med intervjupersonenes situasjon basert på egne erfaringer og kan dermed være en fordel for prosjektet. Samtidig kan det føre til at man overser erfaringer som ikke passer med våre. Gjennom intervjuguiden og intervjuet ønsket vi å oppnå en åpenhet rundt tematikken, uten vår påvirkning.

3.6 ETISKE VURDERINGER

Etiske vurderinger som er gjort underveis i dette forskningsprosjektet handler både om å ivareta personvern til deltakerne i tillegg til å vurdere etiske utfordringer arbeidet ville medføre. I oppstartsfasen ble det klart at prosjektet er meldepliktig grunnet behandling av personopplysninger. Vi sendte derfor meldeskjema til Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste som vi fikk godkjenning av (NDS, ref. 807913). Gjennom samtykkeskjema og i intervjuet ble det informert om at deltakerne hadde mulighet til å trekke seg når som helst uten negative konsekvenser, i tillegg til hvordan deres anonymitet skulle opprettholdes. For å ta etiske hensyn under intervjuene fortalte vi som tidligere nevnt at ingen svar er rett eller galt for å etablere en trygg arena mellom oss og intervjupersonene og dem i mellom. Som fokusgruppeintervju legger til rette for i følge Wibeck (2011), kan deltakerne velge hva de ønsker å svare på ved å stille åpne spørsmål til gruppen som vi forsøkte gjennom spørsmålsformuleringen. Ved transkripsjon av intervjuene ble navnene til deltakerne byttet ut med tall der navnelisten ble oppbevart separat fra datamaterialet (Dalland, 2017). Etter transkripsjon ble lydopptak slettet og øvrig datamaterialet ble slettet etter prosjektets slutt som beskrevet i informasjonsskriv og samtykkeskjema. Under analyseprosessen var vi bevisst på at vår tolkning ikke skulle virke provoserende for intervjupersonene fordi vårt perspektiv ikke stemte med intervjupersonenes forståelse av sin situasjon (Thagaard, 2011). Vi ønsket under resultat og diskusjon å tydeliggjøre forskjellen mellom intervjupersonenes forståelse av sin situasjon fra vår tolkning av utsagnene.

3.7 Begrensninger i studien

Det metodiske valget for dette prosjektet gir studien noen begrensninger. Et lite og lokalt utvalg som i dette prosjektet vil begrense muligheten for å generalisere funnene i følge Wibeck (2011). Dette er likevel ikke formålet med fokusgruppeintervju. Ved å bare ha informanter fra en studieinstitusjon i et lokalt område vil begrense bredden av materialet. Vi har gjennom valg av metoden ikke en intensjon om å si noe om alle friluftslivstudenter, men ønsker å gå i dybden på et utvalg. Hensikten med prosjektet er å bidra med en større forståelse av fenomenet gjennom perspektiver fra dette utvalget. Det har overføringsverdi på en annen måte enn statistisk generaliserbarhet (Wibeck, 2011)

4.0 RESULTAT OG DISKUSJON

I dette kapitlet presenteres funnene som har kommet frem gjennom prosjektet knyttet til problemstillingen. Underveis er disse funnene drøftet opp mot aktuell teori/litteratur. Først blir informantenes natursyn og naturtilknytning diskutert. Videre går vi inn på informantenes miljøbevissthet og miljørelevant adferd gjennom utstørsforbruk og transportadferd i forbindelse med friluftsliv. Deretter blir informantens holdninger og atferd knyttet opp mot friluftsparadokset og sett i sammenheng med natursyn.

4.1 NATURSYN OG NATURTIKKNYTNING GJENNOM FRILUFTSLIV

Som tidligere nevnt mener naturfilosofen Hverven at hovedårsaken til miljøproblemer ligger i natursynet vårt. Han skiller mellom et antroposentrisk natursyn som setter mennesket i sentrum og et biosentrisk natursyn som setter livet i sentrum og ser naturens egenverdi (Hverven, 2018). Det antroposentriske natursynet presenteres som gjeldende for dagens vestlige samfunn og som en av årsakene til menneskeskapte klimaforandringer. Tordsson (2005) hevder at naturmøtet og naturtilknytning kan føre til en forståelse av naturen “i seg selv” (natursenteret natursyn), i motsetning til naturen som en målbar ressurs (antroposentrisk natursyn). I dette delkapittelet belyses og diskuteres vår tolkning av informantenes natursyn, med utgangspunkt i informantenes uttalelse om naturtilknytning, samt deres holdninger og adferd i forhold til natur og miljø.

Innledende intervju spørsmål gikk ut på hva informantene syntes var viktig for dem med friluftsliv. Flere informanter ser trening og bevegelse som motiv for å drive med friluftsliv. Andre informanter vektlegger spenningen og utfordringene friluftslivet gir, i tillegg til at det skaper rom for mestring. Informanten 2.8 vektlegger: “Kjenne på mestringsfølelse og progresjon, det liker jeg veldig godt med mye av det i friluftsliv.” Vi fikk et inntrykk av at informantene vektlegger opplevelsen av aktivitetene og følelsen av utvikling det gir dem, som det viktigste. Motivene beskrevet for å drive med friluftsliv stemmer med Stortingsmeldingen for friluftsliv (Meld. st. 18, 2015-2016) som beskriver at friluftslivet i dag handler om spenning, fysisk utfoldelse og mestring. Naturen ble dette nevnt som viktig for friluftslivsutøvelsen av et par informanter. Informant 2.1 beskrev det slik: “Opplevelser (2s) og å se den flotte naturen, og få sterke minner. Det kan være fra fjelltur eller å være i skogen, eller ved et vann”. Informanten viser til refleksjoner rundt erfaringene og de sterke

opplevelsene naturen gir h*n. I Stortingsmelding 18 (2015-2016) står det at natur og naturopplevelse er en av friluftslivets kjerneverdier. Disse kjerneverdiene kan vi kjenne igjen i informant 1.2 sitt utsagn. Forholdet man har til natur kan ifølge Tordsson (2010) påvirke natursyn. Vi spurte derfor informantene om naturens betydning for dem, for å komme dypere inn på tematikken rundt naturens verdi og naturtilknytning. Informantene beskrev i hovedsak naturens betydning gjennom friluftslivutøvelsen, men det kom ikke frem noen direkte uttalelser om naturens rolle og deres naturtilknytning. Basert på materialet som kom frem, fikk vi inntrykk av at informantene i deres forståelse av friluftsliv ikke nødvendigvis reflekterer over sitt forhold til naturen.

Gjennom diskusjon rundt natur og adferd i forbindelse med friluftslivsutøvelse, fikk vi en bedre forståelse av naturens betydning for informantene. Informant 1.4 uttrykker at h*n kjenner på konsekvensene og miljøutfordringene på kroppen, siden h*n er omringet av og er glad i naturen. Informant 1.1 beskriver hvordan h*n fort merker miljøforandringer på plasser h*n er glad i. Informanten kommer med eksempel der naturtilknytningen til et spesifikt område ble svekket på grunn av miljøforandring: “det vennskapet jeg lagde med den plassen, det føles ikke så nært lengre”. Utsagnene viser til emosjonell tilknytning og en følelse av samhørighet med naturen. Opplevelser i og med naturen kan som Faarlund mener beskrevet i Leirhaug (2018) kan føre til et vennsksforhold til den. Tolkningen av informantenes utsagn kan støtte Dannevig og Aall (2018) som også hevder at friluftsliv kan føre til naturtilknytning.

Flesteparten av informantene beskriver naturtilknytning til konkrete naturområder. Informant 2.8 som driver mye med elvepadling beskriver: “Spesielt i elvepadling hvis noen vil bygge ut en elv og lage kraftverk, da ødelegger de jo for oss på en måte. Da blir vi engasjert i å prøve å stoppe det da”. At flere informanter i hovedsak beskriver tilknytning til områdene de bruker, stemmer overens med Leirhaug (2010) som påpeker at naturmøtet kan skape naturtilknytning og følelse av ansvar for et konkret naturområde, men at dette ikke nødvendigvis gjelder naturen i sin helhet og klodens ve og vel. Gjennom informant 2.8 sitt utsagn får vi inntrykk av at tilknytningen til elven og ønsket om å ta vare på den først og fremst handler om nytteverdien naturen har for h*n. En slik holdning kommer også til syne når informant 2.7 uttrykker naturtilknytning til et klatrefelt som skulle utbygges, og legger til: “Da blir man jo engasjert i småsakene fordi det kanskje er noe som angår meg og naturlekeplassen min”.

Ifølge Tordsson (2010) kan forholdet man har til natur eller hvordan man tolker naturopphold, påvirke natursyn. Informantene beskriver ulik grad av naturtilknytning. I noen tilfeller fremstår det som fokuset er rettet mot friluftaktiviteten og at tilknytningen begrenser seg til et område de vil benytte seg av. Et slikt perspektiv på naturen kan vise til at antroposentrisk natursyn der en ser på naturen som en ressurs for mennesket (Hvernen, 2018). Det antroposentriske natursynet kommer også fram gjennom samtale om bevaring av naturen. Informantene har et ønske om å ta vare på de sine friluftsområder på bakgrunn av at det går utover deres friluftslivsutøvelse hvis naturområdene blir ødelagt. Dette kan vise til et antroposentrisk natursyn som støtter bevaring av naturen grunnet menneskelig komfort, livskvalitet og helse (Thompson & Barton, 1994).

Noen informanter formidler naturtilknytning til den naturen som helhet, og ikke bare til konkrete naturområder. Informant 2.7 uttrykte et ønske om å ta vare på naturen, for å kunne presentere den samme naturen for generasjonene som kommer etter. Informanten 1.3 sa at h*n har blitt mer miljøbevisst etter å ha begynt på friluftsstudiet og føler på ansvar for å bevare og passe på naturen: "(...) man må være mer miljøbevisst siden vi bruker naturen såpass masse, og det er vi som skal passe på den. For min del er det at vi studerer friluftsliv, og det handler store deler om naturen. Da føler jeg automatisk at vi må være mer miljøbevisst enn andre, og ta mer vare på den." Informanten antyder at opphold i naturen og det store fokuset på naturen har ført til en økt miljøbevissthet. Uttalelsen er lite utdypet, men miljøengasjementet kan vise til et mer biosentrisk natursyn som ønsker naturens bevaring grunnet dens egenverdi. Samtidig har vi basert på utsagnet for lite informasjon om informantenes intensjon for miljøengasjementet, for å kunne konkludere med at informantene har et slikt natursyn.

Oppsummert har informantene vanskeligheter med å uttrykke naturens betydning for dem og sette ord på dette forholdet. Gjennom videre diskusjon om miljøbevissthet og miljørelevant adferd i friluftsliv, uttrykker informantene at de verdsetter naturen, og føler på naturtilknytning. Naturtilknytningen kommer frem i ulik grad. Flesteparten av informantene beskriver naturtilknytningen til konkrete naturområder, og vektlegger bruksområdet disse naturområdet har for dem i friluftslivsutøvelsen. Forholdet man har til natur kan ifølge Tordsson (2010) påvirke natursyn. Informantens motiv for å ta vare på naturen viser til et antroposentrisk natursyn, med et ønske om bevaring av naturen grunnet nytteverdien den har for dem. På den andre siden formidler informanter naturtilknytning til naturen som en helhet, og begrunner bevaring av naturen både ut fra naturens verdi for opplevelsen og for dens

egenverdi. I neste delkapittel er vi interessert i å finne ut i hvilken grad våre informanter viser miljøbevissthet og miljørelevante adferd for videre tolkning av informantenes naturtilknytning og natursyn i friluftsliv.

4.2 MILJØBEVISSTHET OG MILJØRELEVANT ADFERD

Utøvelse av friluftsliv kan i følge Høyem (2005) bidra til å fremme miljørelevant adferd, men det innebærer at det i utøvelsen skjer en refleksjon rundt natur. Naturtilknytning kan også føre til miljøbevissthet, som også anses av Høyem (2005) som en faktor for å handle miljørelevant. I denne delen diskuteres det først hvorvidt informantene er miljøbevisste og deres refleksjoner rundt tematikken. Videre er Høyem (2008) sin forståelse av miljørelevant adferd brukt for å diskutere skillet mellom miljørelevant adferd ved friluftslivsutøvelse og et friluftsliv som ikke er miljøvennlig. Adferden er diskutert ut ifra to av kategoriene beskrevet av Høyem (2008), miljøvennlig utstyrsforbruk og miljøvennlig transportadferd.

Hverven (2018) hevder at natursyn er en grunnleggende faktor for å engasjere seg for miljøet. Derfor er det interessant å vite om informantene er opptatt av miljøet gjennom sin friluftslivsutøvelse for å få en forståelse for hvorfor og på hvilken måte dette kommer til syne gjennom deres adferd.

Miljøbevissthet

I intervjuet gir informant 1.3 uttrykk for at de som er mye i naturen føler et større ansvar for å ta vare på den og være mer miljøbevisst: “For min del er det at vi studerer friluftsliv, og det handler store deler om naturen. Da føler jeg automatisk at vi må være mer miljøbevisst enn andre, og ta mer vare på den”. Informant 1.4 ser også denne sammenhengen: “For min del tror jeg det er en sammenheng mellom å være i naturen og å være miljøbevisst. Når jeg er ute, tenker jeg ofte på det”. Slik vi tolker utsagnene har friluftslivsutøvelse bidratt til miljøbevissthet hos informantene. Dette stemmer overens med Faarlunds uttalelser at friluftsliv kan føre til miljøengasjement (Leirhaug, 2010. Samtidig fremstår det som at det er en grense for hvor langt miljøengasjement strekker seg. Dette omtaler Dannevig og Aall (2018, s. 84) som “not in my back yard”-syndromet, og går ut på at miljøengasjementet først og fremst gjelder naturområdet som en er kjent i og ferierer i. Informant 1.1 er reflektert rundt denne tematikken: “Jeg tenker det er et skille mellom det å være miljøvennlig og å være

naturvennlig. Jeg tror mange friluftslivsstudenter er naturvennlig med at vi ikke kaster søppel i naturen eller hogger ned et friskt tre for å få bål, men vi kan likevel kjøpe nytt utstyr og ikke være miljøvennlig som ikke er direkte synlig at er skadelig på naturen. Jeg tenker det er et vesentlig skille”. Basert på Høyem (2005, s. 39) sin definisjon av miljøbevissthet fremstår informantene som miljøbevisste gjennom at de er “opptatt av naturmiljøet og hvordan dette kan ivaretas, vernes og forstås”. Samtidig reflekterer informantene over at deres miljøbevissthet ikke alltid gjennomføres i praksis. Informant 2.7 fremstår oppgitt når h*n sier: “Ja jeg er miljøbevisst og jeg skal passe på miljøet, men så er det ikke like lett i praksis”. Hvorvidt informantene har en miljørelevant atferd, som informanten beskriver som utfordrende, diskuteres videre.

Miljøvennlig utstyrforbruk

En av årsakene til at friluftslivet har stor miljøpåvirkning handler om et høyt utstyrforbruk (Aall et al., 2007). Gjennom intervjuet fikk vi informasjon om informantenes forbruks- og kjøpsvaner i forbindelse med friluftsliv. Flere av informantene har fokus på å ha det beste og nyeste utstyret. Informant 1.3 kjøpte nye klatresko fordi de gamle hadde fått hull i tåen, selv om de fortsatt kunne brukes. H*n valgte likevel å kjøpe nye og begrunnet dette med at: “jeg er glad i utstyr og da ble det sånn”. Informant 2.6 kjøpte et nytt surfebrett selv om h*n nylig hadde kjøpt et annet. H*n valgte å selge det “gamle” surfebrettet grunnet lysten på et kulere eller bedre surfebrett. Flere av informantene uttrykker at de har et stort utstyr- og klesforbruk i sitt friluftsliv. Informant 2.8 beskriver sitt forbruk slik: “Ja nå har jeg liksom to kajaker og to-tre par ski og tørrdrakt og fullt gore tex sett og tre sekker». Informant 1.3 prioriterer å eie mye utstyr fordi dette gir økt komfort i friluftslivet: “Ja for min del i hvert fall er det litt sånn jo mer utstyr jeg har, jo mer jeg klarer å nyte naturen”. Det fremstår for oss at informantenes friluftsliv innebærer mye spesialisert og personlig utstyr som skal gjøre friluftslivet bedre og enklere for dem. Materialet og analysen av den ser ut til å støtte den utviklingen Aall et al. (2007) beskriver, hvor idealet for friluftsliv har endret seg fra “materielt enkelt” til “praktisk enkelt”. Adferden som er beskrevet her innebærer i liten grad miljøvennlig forbruk slik vi ser det.

I diskusjonen rundt utstyrforbruk skiller noen av utsagnene seg ut. Blant annet informant 1.2 som uttrykker at h*n er glad i det enkle friluftslivet og ikke har behov for luksus og masse

utstyr. Dette gjelder også informant 2.7 som ønsker å slå seg til ro med det h*n har og bruke klær og utstyr til det er ubrukelig og sier: “Jeg har bestemt meg for- det er vel et par år siden nå, at hvis jeg skal kjøpe noe så skal jeg kjøpe det brukt”. Vi ser at alle informantene har benyttet seg av enten lån, reparasjon eller kjøpt brukt. Flere av informantene kommenterer i etterkant av utsagnene at handlingene er gjort av økonomiske eller tidsmessige årsaker, som fremstår som en slags innrømmelse. Informant 2.8 beskrev sine bruktkjøp slik: “Skal jeg være helt ærlig så er det mest fordi det ofte er billigere på Finn”. I lys av diskusjonen reflekterte informant over 2.8 at fordelene med å låne utstyr i tillegg til å være pengebesparende, også kan være bra for miljøet. Flere av informantene legger til at de hadde hatt mer miljørelevant adferd hvis det hadde vært enklere prosess. Informanten 1.3 uttrykker utfordringene med å få reparert utstyr hos produsentene: “Jeg synes markedet gjør det vanskelig for oss å være miljøbevisst. (...) Det virker som at produsentene gjør det så vanskelig sånn at vi gir opp, og kjøper ny til slutt”. Informantene har til en viss grad også miljørelevant adferd i sitt forbruk gjennom gjenbruk, lån og reparasjon som forlenger utstyrets holdbarhet.

Miljøvennlig transportadferd

I forbindelse med transport til og fra friluftslivsaktiviteter viser (Aall et al., 2007) at det i hovedsak benyttes privatbil, som også er en av årsakene til at friluftslivet påvirker klima . Dette kan stemme overens med våre funn der de fleste informantene oppgir at de som oftest benytter seg av bil i sammenheng med friluftsliv. Informant 1.3 beskriver sin transportadferd slik:

“Skal jeg klatre tar jeg bilen, selv om jeg vet det er mulig å sykle, men det er litt styr. Nå skal jeg på ski i helgen, da tar jeg ikke buss, men kjører bil. Det er oftest fordi det er enklest for oss selv, og at vi kommer oss akkurat dit vi vil”.

Flere av informantene ser ut til være enig med informanten gjennom bekræftende nikk. Det kommer frem at de kjører både fordi det er enklere, mer praktisk og tidsbesparende enn andre alternativer som sykkel og buss. Informant 1.4 beskriver behovet sitt for bil slik: “Jeg bodde her det første halvåret uten bil, og siste månedene nå med, og det var ikke noe gøy uten bil”. Det er helt tydelig at bilen er viktig for mange av informantene. Det fremstår som at de føler seg avhengig av den for å komme seg til områdene for friluftslivsutøvelse med de kvalitetene de ønsker. Noen informanter er villig til å kjøre langt for naturopplevelsen. Informant 1.3

uttrykker: “Jeg er mer opptatt av opplevelsen jeg får enn akkurat de kilometerne man kan spare på miljøet”. Kollektivtransport blir i liten grad benyttet. Informantene forklarer at de hadde benyttet seg av buss om tilretteleggingen hadde vært bedre i distriktene. Gjennom ønske om å reise kollektivt viser informantene et ønske om å ha en mer miljøvennlig transportadferd, bare det hadde vært enkelt nok. Basert på flere utsagn som beskrevet over, ser vi igjen tendenser som ligner utviklingen mot det “praktisk enkle” som Aall et al., (2007) beskriver. Basert på valgene informantene tar som beskrevet over, fremstår det som om de i liten grad har miljøvennlig transportadferd.

Informant 1.2 og 2.7 viser til miljørelevant adferd ved at de går til området for å drive friluftsliv. Årsaken til dette er fordi området som har de kvalitetene de ønsket ligger innenfor gåavstand, i tillegg til at de eier ikke bil. Flere informanter oppgir også at de begrenser bilbruk gjennom å kjøre flere sammen. I etterkant begrunnes samkjøringen i hovedsak med et ønske om å spare penger. I følge Høyem (2008) innebærer miljøvennlig transportadferd ved friluftslivsutøvelse å velge områdene i nærheten. Dette stemmer med informant 2.5: “Jeg velger jo litt ut fra vær og forhold (3s), men jeg velger jo ofte rundt her, men det blir uansett litt kjøring”. Det er også flere informanter som vil benytte seg av det nærmeste området friluftaktiviteten er mulig å bedrive. Informant 2.7 ønsker blant annet å ha miljørelevant adferd gjennom å holde friluftslivsutøvelsen i Norge. I diskusjon rundt hvorvidt avstanden til område spiller en rolle, sa informant 1.1:

Ja, men ikke på grunn at miljøet. Det går mer på tilgjengelighet. Jeg kunne godt ha tenkt meg å stå på ski i Lofoten, men jeg gidder ikke å kjøre i to døgn for å oppleve en pudderdag der. Det er mest på grunn av praktiske årsaker som tid og budsjett.

Informanten gir uttrykk for at h*n ikke trenger å dra langt til tross for at området kan ha de kvalitetene som søkes, men begrunner dette med at lang avstand er for upraktisk. Likevel som informant 2.5 påpeker, blir det kjørt en viss avstand uansett. Vi ser gjennom uttalelsene at noen miljøvennlige valg baserer seg på et ønske om å ta vare på naturmiljøet. Samtidig finner vi også gjennom transportadferd at noen av de miljøvennlige valgene blir begrunnet ut i fra økonomi og enkelhet.

4.3 ET SYNLIG PARADOKS

Som sagt uttrykker informantene miljøbevissthet og et ønske om å ta vare på naturen, men på samme tid viser informantene til atferd som er lite miljøvennlig i utstyrsforbruk og transportadferd. Informantene er klar over at miljøbevisstheten og friluftslivet innebærer motstridende holdninger og handlinger: Informant 2.8 sier at h*n bryr seg om miljøet, men at det føles dobbeltmoralsk fordi h*n eier så mye utstyr og reiser til utlandet for å drive med friluftsliv. Videre utdypes det at h*n støtter miljøpolitiske saker, men gjør samtidig ting som tilsier at h*n “gir hardt faen i miljøet”. Det samme gjelder informant 1.1: “Jeg tenker en ting, men gjør noe annet. Jeg er veldig bevisst på hva jeg gjør, jeg bare gjør det feile”. Materialet og analysen ser ut til å stemme overens med friluftsparadokset som Langen (2018) beskriver, hvor friluftsutøvere som er glade i naturen også forbruker den i stor grad gjennom sin adferd. Flere av informantene kjenner seg igjen i paradokset, blant annet informant 2.6: “Det stemmer jo med alt man driver med av friluftsliv (...), nesten alt har et avtrykk”. I forbindelse rundt diskusjon om paradokset sier informant 2.8: “Man er jo fullt klar over at man har et klimaavtrykk da, selv om man kanskje ikke gjør så mye med det”. Gjennom samtale med informantene om utstyrsforbruk fikk vi et inntrykk at de ikke er særlig stolte over det store forbruket, og at det påvirker hvordan de presenterer det til gruppen. Etter utsagn der en informant 2.7 har kjøpt brukt, blir det å kjøpe nytt fortalt av informant 2.6 med en humoristisk tone. Det oppstår flere ganger gjennom intervjuet at utsagn som handler om lite miljøvennlige handlinger blir formulert på en måte som fører til latter blant informantene. I forkant av et eksempel på lite miljøvennlig forbruk sier informant 2.7: “Hvis jeg skal kaste meg selv litt under bussen da (latter)”.

Til tross for informantenes bevissthet om paradokset i deres friluftslivsutøvelse, rettferdiggjør flere informanter denne adferden. Informant 2.6 sier rett frem at h*n prioriterer å drive friluftsliv fremfor miljørelevant adferd. Informant 2.8 er inne på de samme tankene: “(...) akkurat i friluftaktiviteten gir man litt faen fordi man vil kunne oppleve de tingene og gjøre de tingene man synes er så kjekt, også prøver man heller å være litt mer miljøbevisst på andre ting.” Informantene 2.6 og 2.8 velger heller å kompensere med miljørelevant adferd i dagliglivet gjennom mat-, strømforbruk og liknende tiltak. To av informantene fraskriver seg også ansvar for miljøet ved at de hevder at det i større grad er opp til politiske endringer: “Jeg driver kanskje litt sånn ansvarsfraskrivelse for meg selv da, fordi at jeg er veldig opptatt av det, men så mener jeg at det er på en måte- det burde ikke være opp til deg og meg da”. Ut

ifra datamaterialer leveliggjør informantene et tydelig paradoks i friluftsliv. Gjennom å prioritere egne behov overfor miljøet eller fraskrive seg ansvaret for det kan det tyde på lite utviklet naturtilknytning basert på Faarlunds forståelse av begrepet beskrevet i Leirhaug (2010).

Dannevig og All (2018) hevder at miljøproblemene vi skaper er utenfor vår erfaring og at det kan være vanskelig å se koblingen mellom adferd ved friluftsutøvelse og konsekvensene det bringer med seg i forhold til klima og miljø. Høyem (2008) beskriver at mange ikke reflekterer over sitt klimaavtrykk i friluftsliv grunnet en tro om at friluftsliv er miljøvennlig. Selv om koblingen av miljøpåvirkningen gjennom konkret erfaring vil være begrenset, fremstår informantene veldig klare over friluftsparadokset og at friluftslivet deres ikke er miljøvennlig i seg selv.

4.4 VIDERE DISKUSJON

Basert på materialet og tolkningene kan vi trekke linjer mellom paradokset som beskriver friluftslivet og informantenes personlige friluftsliv til informantenes natursyn. Vi fikk et inntrykk av at natursynet til informantene var tvetydig. På den ene siden uttrykker informanter til en følelsesmessig tilknytning og en samhörighet til naturen. Naturtilknytningen blir beskrevet gjennom miljøengasjement for konkrete naturområdet og/eller et ønske om å ta vare på miljøet som en helhet. Oppfatningen om at naturen er verdt å bevare, begrunnes både ut fra naturens verdi for opplevelsen og ut fra naturen som verdifull i seg selv, som både kan vise til et antroposentrisk og biosentrisk natursyn. Gjennom diskusjoner rundt utstyrsforbruk og transportadferd viser informanter til miljørelevant adferd. Informanter velger ofte å kjøpe brukt, fremfor å kjøpe nytt og reparerer utstyr for å forlenge utstyrets holdbarhet. Gjennomgående begrunnelse for de miljøvennlige handlingene at det er bedre miljøet, at det er økonomisk og/eller tidsbesparende. Basert på informantenes grad av naturtilknytning beskrevet i forrige kapittel kan den miljørelevante adferden tyde på at informanter viser til et biosentrisk natursyn.

På den andre siden, har flere informanter utfordringer med å uttrykke forholdet de har til naturen, og ser friluftslivsutøvelsen som "forholdet" de har til naturen. Gjennom intervjuene ser vi også at miljøbevisstheten i størst grad blir koblet opp mot å ta vare på naturen i områder de driver friluftsliv i, for deres egen skyld. Vi får inntrykk av hovedårsaken for miljøbevissthet og adferd, er for menneskelige behov, og for nytteverdien naturen har for

dem. Motivet for handlingene kan minne om et antroposentrisk natursyn der mennesket står i sentrum, og støtter bevaring av natur for menneskelig komfort, livskvalitet og helse (Thompson og Barton, 1994). Det antroposentriske motivet blir også uttrykt ved diskusjon om informantenes miljørelevante adferd. Et miljøvennlig utstyrsforbruk og transportadferd blir i større grad begrunnet av økonomiske og praktiske årsaker, enn hensyn til miljø.

Mye tydet på at det eksisterer både biosentrisk og antroposentriske natursyn blant informantene. Ifølge NOU (2004: 28, kap 8) er den en glidende overgang mellom en antroposentrisk og en biosentrisk tilnæringsmåte og gjør det utfordrende å sette informantenes verdier til naturen i tematisk bolker. For eksempel kan oppfatningen av naturen som vakkert og verdt å bevare, både begrunnes ut fra naturens verdi for opplevelsen og ut fra naturen sin verdi i seg selv. Slike uttalelser fra informantene gjør det vanskelig å skille det antroposentriske- med det biosentriske natursynet. Vi ser likevel antydninger til et mer antroposentrisk natursyn.

Som beskrevet kan det trekkes linjer mellom informantenes lite miljøvennlige handlinger og et antroposentrisk natursyn. Materialet og analysen støtter Hverven (2018) som hevder at dagens vestlige samfunn styres av et antroposentrisk natursyn og i forlengelse som Vetlesen og Hessen (2018) beskriver, kan et slikt natursyn være årsaken til menneskelig miljøpåvirkning. Informantene uttrykker et forhold til naturen, samtidig som handlingene der naturen fremstår som instrumentell verdi for mennesket. Dannevig og Aall (2018) hevder at samfunnet har fjernet oss fra naturen. I lys av at hvordan man opplever og forholder seg til natur henger sammen med natursyn, kan fremmedgjøringen igjen påvirke hvordan vi behandler naturen (Tordsson, 2010: Vetlesen og Hessen, 2018). Informant 2.6 gir uttrykk for at den måten h*n driver friluftsliv på gjennom utstyrstunge aktiviteter, til tross for naturopplevelsen det gir, fører til mindre fokus på natur og opplevelsen av naturen i seg selv. Vi får også inntrykk av at flere informanter ser på friluftsliv som en aktivitet som skaper følelser av mestring og spenning. Informantenes utsagn ser ut til å støtte Mytting og Bischoff (2018, s. 40) sin refleksjon om at aktivitetsfokuset i dagens friluftsliv som handler om å utfordre seg fysisk og psykisk, i mindre grad innebærer “kontemplative verdier” som kontakt med naturen og oppleve dens ro og storhet. På en annen side kan en se at aktiviteten kan være et middel til oppleve natur (Mytting & Bischoff, 2018). Likevel kan det tenkes at fokuset og verdiene i friluftsutøvelsen i ulik grad påvirker den følelsesmessige tilknytningen til naturen, som kan være en årsak til grad av antroposentrisk og derigjen lite miljøvennlige handlinger. Det er likevel vanskelig å kunne konkludere med at Vetlesen og Hessen (2018) sin påstand

om at endring av hvordan vi betrakter naturen kan føre til erkjennelse og respekt for naturens verdi i seg selv, og dermed bevare den.

5.0 OPPSUMMERING OG KONKLUSJON

I denne oppgaven har vi sett på hvordan friluftslivsstudenter forholder seg til natur og om det påvirker miljørelevant adferd i friluftsutøvelsen deres. For å få svar på oppgaven har vi gjennom fokusgruppeintervju, diskutert og reflektert rundt tematikken med friluftslivsstudenter. For å forstå underliggende årsaker til holdninger og adferd i friluftsliv, har vi hatt en naturfilosofisk tilnærming til oppgaven.

Datamaterialet viser til at friluftslivsstudenters friluftslivsutøvelse og opplevelser i naturen, i varierende grad skaper naturtilknytning. Hos noen informanter kan erfaringene i friluftslivet ha ført til at de har kommet nærmere naturen i seg selv, men hos andre står aktiviteten, utstyret og følelse av spenning i sentrum for utøvelsen. Til tross for at informantene viser til ulik grad av naturtilknytning, har alle et ønske om å bevare naturen og viser til miljøbevissthet. Friluftslivsstudentene viser til både biosentriske og antroposentriske perspektiver. På den ene siden ønsker informanter å ta vare på naturen, men begrenses i hovedsak til områder informantene ferdes i. Informanter viser til lite miljøvennlig adferd, der økonomi, tid og praktiske årsaker blir prioritert framfor miljøvennlig adferd. Holdningene og adferden beskrevet kan vise til et mer antroposentrisk natursyn. På den andre siden viser friluftslivsstudenter til en dypere forståelse og bevissthet til naturen, og har miljørelevant adferd med tanke på miljøvern. Informanter uttrykker miljørelevant adferd, med sikte på naturen, og kan vise til et biosentrisk tilnærming til friluftsliv. Mye tydet på at det eksisterer både biosentrisk og antroposentriske natursyn blant friluftslivsstudentene. Den glidende overgang mellom en antroposentrisk og en biosentrisk tilnæringsmåte, gjør det utfordrende å sette informantens verdier til naturen i tematisk bolker (NOU, 2004: 28, kap 8), men vi ser at friluftslivsstudentene i større grad viser til et antroposentrisk natursyn.

Både vi og informantene kjenner igjen friluftsparadokset som noe gjeldende for friluftslivsstudentene: de ønsker gjennom å være i naturen og å ta vare på den, samtidig som lite miljørelevant adferd i friluftsutøvelsen påvirker klima negativt. Det kan basert på våre tolkninger av materialet være belegg for å tenke at informantene leveliggjør friluftsparadokset ved at de har verdier og holdninger som viser til miljøbevissthet, på samme måte som de friluftslivets tillatte verdier tradisjonelt har vært.

Samtidig som de har disse verdiene som utgangspunkt, gjør de stadig handlinger og valg som er særlig miljøbelastende, slik som Aall et al. (2007) har vist at friluftslivet er som friluftaktivitet. På denne måten kan det være nærliggende at paradokset beskrives på individplan. Likevel kan vi gjennom materialet gjenkjenne holdninger i friluftslivet som viser til Hverven (2018) sin beskrivelse av antroposentrisk natursynet. Det kan fremstå som at dagens samfunn og derigjen friluftslivet har et mindre fokus på naturmøtet som har ført til en slags distanse til naturen. Ved at friluftslivets karakter har endret seg, kan dette beskrive hvorfor det ikke fremstår som miljøvennlig gjennom atferd. Ut ifra dette kan vi trekke paralleller mellom funnene rundt naturtilnytning og miljørelevant atferd som et svar på problemstillingen, men vi ønsker ikke å beskrive en tydelig konklusjon.

6.0 LITTERATURLISTE

Ariansen, P. (1992). *Miljøfilosofi: en innføring*. Universitetsforlag.

Befring, E. (2015). *Forskningsmetoder i utdanningsvitenskap*. Cappelen Damm Akademisk.

Bischoff, A. & Gurholt, K. (2021). *Overtolkes friluftslivets posisjon og deltakelse i Norge?*
https://www.utemagasinet.no/kommentarer/overtolkes-friluftslivets-posisjon-og-deltakelse-i-norge?fbclid=IwAR2VITJmdLLkvTWzW1mlP7YwG6AxNRTuzxTeZQ13OYI2zoKaYhDqGG5jG_g

Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving* (6. utg.). Gyldendal Akademisk.

Dannevig, H. & Aall, C. (2018). Friluftsliv og bærekraft. I L. Magnussen & T. Vold (Red.), *Friluftsliv og guiding i natur: Teori og praksis* (s. 81-91). Universitetsforlaget.

Gisle Andersen (2008). Fra metodeheftet: *Forskningsprosessen: et veiledningshefte for elever i videregående skoletrinn*. Holbergprisen i skolen.

Halkier, B. (2010). *Fokusgrupper*. Gyldendal Norsk Forlag.

Aall, C., Hille, J., & Klepp, I. G. (2007). *Miljøbelastninger fra norsk fritidsforbruk: en kartlegging*. Hentet fra: https://www.vestforsk.no/sites/default/files/migrate_files/rapport-1-07-fritidsbruk.pdf

Hessen, D. O. (2008). *Natur: Hva skal vi med den?*. Gyldendal.

Aall, C., Klepp, I. G., Engeset, A. B., Skuland, S. E., & Støa, E. (2011). Leisure and sustainable development in Norway: Part of the solution and the problem. *Leisure Studies*, 30(4), 453–476.
<https://doi.org/10.1080/02614367.2011.589863>

Hverven, S. (2018). *Naturfilosofi*. Dreyers Forlag.

Høyem, J. (2005). *Aktiv utøvelse av friluftsliv - et grunnlag for miljøbevissthet og miljørelevant adferd?* Masteroppgave, Oslo, Norges Idrettshøgskole

Høyem, J. (2006, 6. oktober). *Er friluftsliv og miljøbevissthet to sider av samme sak?*. Nordlys. <https://www.nordlys.no/kronikk/er-friluftsliv-og-miljubevissthet-to-sider-av-samme-sak/s/1-79-1939647>

Høyem, J. (2008). Miljøvennlig friluftsliv. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 49, 629-637.

Kaplan, S. (2000). New Ways to Promote Proenvironmental Behavior: Human Nature and Environmentally Responsible Behavior. *Journal of Social Issues*, 56(3), 491-508. <https://doi.org/10.1111/0022-4537.00180>.

Klima- og miljødepartementet. (2021). *Lov om friluftslivet (friluftslivsloven)* LOV-2021-05-07-34.Lovdata. https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1957-06-28-16#KAPITTEL_1

Krumsvik, R. J. (2014). *Forskningsdesign og kvalitativ metode: Ei innføring*. Fagbokforlaget.

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2017). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg.). Gyldendal Norsk Forlag

Langen, N. (2018,15.november). *Utfordrer friluftsparadokset*. DNT. <https://www.dnt.no/artikler/nyheter/15109-utfordrer-friluftsparadokset/>

Larsen, A. K. (2017). *En enklere metode: veiledning i samfunnsvitenskapelig forskningsmetode* (2.utg.). Fagbokforlag.

Leirhaug, P. E. (2010). Grepet av natur?: Om friluftsliv, naturvennskap og miljøkrise. I B. Dahle, Ø. Dahle, N. Faarlund, A. Jensen, S. Næss, S. K. Setereng & F. Wagle (Red.), *Arven og gleden: et festskrift til naturen* (s. 133-141). Tapir Akademisk forlag.

Mackay, C. M. L. & Schmitt, M. T. (2019). Do people who feel connected to nature do more to protect it?: A meta-analysis. *Journal of Environmental Psychology*, 65. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2019.101323>

Magnussen, L. & Vold, T. (Red.), *Friluftsliv og guiding i natur: Teori og praksis*. Universitetsforlag

Maske, J. (2021, 11. november). *Turutstyr gjennom tidene*. DNT. <https://www.dnt.no/artikler/nyheter/25885-turutstyr-gjennom-tidene/>

Meld. St. 18 (2015-2016). *Friluftsliv: Natur som kilde til helse og livskvalitet*. Klima- og miljødepartementet. <https://www.regjeringen.no/contentassets/9147361515a74ec8822c8dac5f43a95a/no/pdfs/stm201520160018000dddpdfs.pdf>

Nisbet, E. K., Zelenski, J. M. & Murphy, S. A. (2009). The nature relatedness scale: Linking individuals' connection with nature to environmental concern and behavior. *Environment and Behavior*, 41(5), 715-740. Hentet fra <https://doi.org/10.1177/0013916508318748>

Norsk senter for forskningsdata. Informasjon til deltakere. NSD. Hentet fra <https://cdn.sanity.io/files/bejflyou/production/7bf6eb627a2d6a0605ee0cb61d6456b8221008a9.doc>

Norges offentlige utredninger. (2004). Lov om bevaring av natur, landskap og biologisk mangfold – naturmangfoldloven. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2004-28/id388846/sec9>

Folketrygdloven. (1997). Lov om folketrygd (LOV-1997-02-28-19). Lovdata.

Stenøien, K. (2018). *Mennesket har ødelagt naturen i over 50.000 år*. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/viten/i/VRw35W/mennesket-har-oedelagt-naturen-i-over-50000-aar>

St. meld. 39 (2000–2001). *Friluftsliv: Ein veg til høgare livskvalitet*. Klima- og miljødepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-39-2000-2001-/id194963/?ch=1>

Sæle, O., Hallås, B., & Aadland, E. (2019). *Et rettoperspektiv på lærerstudenters friluftsliv og naturopphold i skolen og fritid - et antroposentrisk fremfor et økosentrisk natursyn*. Hentet fra: <https://brage.nina.no/nina-xmlui/handle/11250/2592740>

Thompson, S & Barton, M. (1994). *Ecocentric and anthropocentric attitudes toward the environment*. Journal of Environmental Psychology.

Tordsson, B. (2005). *Hvad er friluftsliv godt for?: Verdier i og legitimering af friluftsliv i historisk perspektiv*. I S. Andkjær (Red.), *Friluftsliv under forandring: en antologi om fremtidens friluftsliv* (s. 11-31). Forlaget Bavnepanke.

Tordsson, B. (2010). *Friluftsliv, kultur og samfunn*. Høyskoleforlaget.

Vetlesen, A., & Hessen, D. (2018). *Et dødelig natursyn*. Hentet fra <https://www.dagbladet.no/kultur/et-dodelig-natursyn/69724586>

Wibeck, V. (2011). *Fokusgrupper: Om fokuserade gruppintervjuer som undervisningsmetode*. Studentlitteratur.

7.0 VEDLEGG

7.1 INFORMASJONSSKRIV

Vil du delta i forskningsprosjektet «Et innblikk i friluftsstudenters miljørelevante adferd, sett i et naturfilosofisk perspektiv?»

Hei! Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt der formålet er å finne ut av hvordan friluftslivsstudentene forholder seg til naturen og hvordan dette kommer til syne gjennom deres atferd gjennom utøvelse av friluftsliv. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målet for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

I dette prosjektet, som er en bachelorgradsstudie, vil vi finne ut av hvilken holdning friluftslivsstudentene har til natur og friluftsliv. Vi ønsker også å få et innblikk i hvordan de handler i forhold til utstyrforbruk og transport i forbindelse med friluftslivsutøvelse. Problemstillingen vi skal analysere er “Hvordan forholder friluftslivsstudentene seg til natur og hvordan påvirker det miljørelevant adferd i deres friluftslivsutøvelse?”

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Høgskulen på Vestlandet er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Vi ønsker å intervjuere studenter som studerer friluftsliv og ønsker derfor å intervjuere deg. Du vil være en av totalt 8 studenter, fordelt på to grupper som blir intervjuet. Utvalget er rekruttert gjennom informasjonsskriv delt på en felles plattform for alle friluftslivsstudentene på Høgskulen på Vestlandet. Utvalget består av de første 8 studentene som melder sin interesse for å delta og utvalget blir dermed tilfeldig.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du ønsker å delta i forskningsprosjektet, vil vi ha et fokusgruppeintervju med deg og tre andre. Intervjuet vil vare i ca. 1 time. Gjennom samtale vil vi stille gruppen forskjellige spørsmål som handler om dine tanker rundt natur, friluftsliv, utstyr og transport, samt dine handlingsmønstre i forbindelse med disse temaene. Vi vil gjøre lydopptak av intervjuet og notere underveis.

Det er frivillig å delta

Deltakelse i prosjektet er frivillig. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern - hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Informasjonen vi får vil bare bli benyttet til prosjektets formål som beskrevet tidligere. Informasjonen vil bli behandlet konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. De eneste som har tilgang til informasjonen er oss: Ine Forsberg og Iris Harterink, samt vår veileder Tom Lund. Navnet og kontaktopplysningene dine vil erstattes med en kode som lagres på en navneliste adskilt fra øvrige data. Ingen personopplysninger om deg vil bli publisert og din identitet bli anonymisert slik at du ikke kan gjenkjennes i oppgaven.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes, noe som etter planen er 15.12.21. Da vil personopplysninger om deg, samt lydopptak fra intervjuet bli slettet.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke. På oppdrag fra Høgskulen på Vestlandet har NSD - Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om de, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte seg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Høgskulen på Vestlandet ved prosjektansvarlig Tom Lund på epost (Tom.Lund@hvl.no) eller telefon +47 55 58 58 45
- Vårt personvernombud: Trine Anikken Larsen på epost (Trine.Anikken.Larsen@hvl.no) eller telefon +47 55 58 76 82

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig

Studenter

Veileder

Tom Lund

Iris Harterink og Ine Forsberg

7.2 SAMTYKKEERKLÆRING

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Et innblikk i friluftstudenter miljørelevante adferd, sett i et naturfilosofisk perspektiv»? og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i kvalitativt semistrukturert fokusgruppeintervju der vi benytter lydopptaker
- at mine personopplysninger lagres og behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

7.3 INTERVJUGUIDE

Stikkord og bilder ble sendt til deltakerne dagen før fokusgruppeintervjuet.

Stikkord: friluftsliv og natur, miljørelevant adferd, miljøvennlig friluftsliv, friluftspadokset, utstyr og transport

Bilde: illustrasjon 1 og 2, (Aadland, 2020)

Innledning

Velkommen til fokusgruppeintervjuet vårt om holdninger og handlinger til friluftsliv og miljø og takk for at dere ville komme! Vi heter Ine og Iris og går tredje året på bachelor friluftsliv. Vi er nå i ferd med å skrive bacheloren vår, og det er derfor vi er samlet her i dag. I intervjuet er vi opptatt av å få vite noe om deres personlige meninger og vi er ikke ute etter å bedømme det dere sier. Ingen meninger er “rett” eller “feil”. Vi ønsker at dette intervjuet blir som en åpen samtale og diskusjon, og oppfordrer dermed til å utdype tanker og refleksjoner så godt som mulig.

Gjennom samtykkeskjema har dere godkjent at vi kan ta lydopptak av samtalen. Dere kan når som helst velge å trekke samtykket uten grunn og konsekvenser. Det dere sier i intervjuet vil bli anonymisert i transkriberingen slik at dere kan være trygge på at dere ikke blir gjenkjent i oppgaven.

Problemstilling: Hvordan forholder friluftslivsstudenter seg til natur og hvordan påvirker det miljørelevant adferd i deres friluftslivsutøvelse?

Har dere noen spørsmål før dere setter i gang?

Spør gjerne om dere lurer på noe underveis.

Introduksjonsrunde (ved behov)

Kort: Hvilke former for friluftsliv driver du med og hvor lenge har du drevet med friluftsliv?
(alle svarer)

Hva med friluftsliv er viktig for deg?

- Hvilken rolle spiller naturen? (hvorfor)

Bryr du deg om miljøet og anser du deg selv som miljøbevisst?

- Hvorfor?

Opplesning av sitat, samt viser illustrasjon 1.

“Friluftslivet griper oss med glede. Det blir ikke lenger et ork å bruke tog fremfor bil. Sykkel fremfor tog. Det er med glede vi endrer vaner. Det er en tjeneste for en venn. Det gjør livet lettere å leve for fuglene, fisken, skogen. Etter hvert som våre gledelige møter med kysten, skogen og fjellet utdyper kjennskapet fordypes også vennskapet”. (Faarlund 1989:96 i Leirhaug, 2010:135).

Er dette relaterbart for ditt friluftsliv?

- Har naturkjennskap (kunnskap/opplevelser) ført til en følelse av naturvennskap (holding)? Eksempel..
- Har opphold i naturen ført til at du har blitt mer miljøbevisst? Hvorfor, kom med eksempel..

Viser illustrasjon 2. (Aadland, 2020)

Hvilke følelser gir illustrasjonene 1 og 2 deg?

- Kan du relatere til et eller begge bildene?

Presenter friluftspadokset:

“Friluftspadokset går ut på at jo mer vi bruker den naturen vi elsker, desto mer ødelegger vi den. Både gjennom hvordan vi bruker den, hva vi har på oss og hvordan vi kommer oss dit. Og vi som er glade i naturen er også de som forbruker den mest” (Langen, 2018).

Er friluftspadokset relaterbart for ditt friluftsliv?

- Har dere konkrete eksempler hvorfor/hvorfor ikke?

Vi er ute etter DINE erfaringer gjennom konkrete eksempler.

Tenk på det siste utstyret du kjøpte til bruk i friluftsliv.

Hvilke vurderinger gjorde du i forhold til kjøp av det utstyret?

- Hva var bakgrunnen for valget? (hvorfor)
- I hvilke grad tar du miljøbevisste valg ved kjøp av utstyret?

Tenk på noe ødelagt eller slitt utstyr/klær du har eid, men fortsatt trengte. Kom med eksempel

Hvilke vurderinger gjorde du i forhold til utstyret/klærne? (hvorfor)

Hva gjør du oftest dersom du har ødelagt/slitt utstyr/klær du fortsatt trenger: kjøpe nytt, reparere eller låne av andre?

- Hva ligger bak vurderingene?

Tenk tilbake på sist gang du drev med friluftsliv.

Hvilke vurderinger gjorde du i forhold til område og transport?

- Hvorfor reiste du/dere til området?
- Hvorfor valgte du/dere å reise slik?
- Spiller distansen til området en rolle? (hvorfor) (distanse vs område)

Hvordan velger du oftest å reise til de områdene du bedriver friluftsliv?

Oppsummering og avslutning

Ser du en sammenheng mellom å drive friluftsliv og å handle miljøbevisst?

Kan du bedrive friluftslivsaktiviteter på en mer miljøvennlig måte?

- Hva er du villig til å endre på i utøvelse av friluftslivsaktiviteter for å ta vare på naturen?
(utstyr/transport)

Er det noe mer dere ønsker å legge til?

7.4 ILLUSTRASJONER

Illustrasjoner 1 og 2, (Aadland, 2020)

